

سخن نخست

درباره کپی‌رایت نقشه‌های اقلیمی

چکیده

طبقه‌بندی دمارتن^۱ روشی پرکاربرد و شناخته شده در اقلیم‌شناسی است که کارایی سریع و مناسبی برای پهنه‌بندی مناطق از نظر ارزیابی درجه خشکی دارد. نگارنده در دهه ۱۳۷۰ به منظور افزایش کارایی این روش، پارامتر دمایی طبقه‌بندی مذکور را با افزودن یک پارامتر ثانوی توسعه داد. این گسترش در گزارش متدولوژی طرح جامع آب کشور ابتدا به نام "دمارتن اصلاح شده" مستند شد و نهایتاً طبقه‌بندی "دمارتن گسترش داده شده" نامگذاری گردید و داده‌پردازی‌های لازم با مشارکت همکاران دانشگاه تهران که نامشان در مستندات نقشه درج شده به انجام رسید و نخستین نقشه تقسیمات اقلیمی ایران با روش پیشنهادی تدوین و منتشر شد. در یادداشت حاضر ضمن ابراز خرسندی از باز نشر اخیر این نقشه از طرف یک موسسه تحقیقاتی، از اینکه این انتشار بدون ذکر مأخذ و با حذف نام مؤلفین و مشخصات شناسه‌ای مستندات آن انجام گرفته اظهار تاسف شده است. تاریخ آن نیز به نادرستی زمستان ۱۳۹۹ ذکر شده و کاری جدید را القاء می‌نماید که مایوس‌کننده و غیر علمی است. یادداشت ضمن یادآوری قوانین موجود در زمینه کپی‌رایت بر لزوم پاسداری و حفظ احترام این قوانین به ویژه در محیط‌های علمی تأکید می‌نماید. این باز نشر در عین حال انگیزه تهیه یک یادداشت درباره همین طبقه‌بندی و یافته‌های مربوط به آن در باره ایران گردید. همچنین در ادامه کار نقشه تقسیمات اقلیمی جهان بر اساس داده‌های سی.آر.یو^۲ تدوین و بر آن افزوده شد که در همین شماره ارائه شده است، با این امید که توجه پژوهشگران حوزه اقلیم برای نقد و تکمیل کاستی‌های روش را در پی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: کپی‌رایت، نقشه‌های اقلیمی، طبقه‌بندی دمارتن گسترش داده شده، اقلیم ایران، تقسیمات اقلیمی جهان

ورود به سخن

حق نشر یا کپی‌رایت مجموعه‌ای از حقوق انحصاری است که به پدید آورنده یک اثر اصیل و منحصر به فرد تعلق می‌گیرد و در بیشتر حوزه‌های قضایی این مالکیت از زمان ارائه اثر محفوظ است و نیاز به ثبت آن نیست. در ایران قانون صیانت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان در سال ۱۳۴۸ به تصویب رسیده است، افزون بر این ایران از سال ۲۰۰۱ عضو سازمان جهانی ثبت مالکیت فکری نیز هست. وزارت عتف در سال ۱۳۹۳ دستورالعمل نحوه بررسی تخلفات پژوهشی را با سه هدف صیانت از مالکیت فکری، ارج‌گذاری به اصول اخلاق علمی و پایبندی به آن و بالاخره جلوگیری از تضعیف مقام علمی کشور در سطح دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و علمی تدوین و برای اجرا ابلاغ کرد. قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی مصوب شهریور ماه ۱۳۹۶ نیز جدیدترین قانونی است که در زمینه حفظ حقوق مؤلفین تدوین و اجرایی شده است.

با این مقدمه موجز دیده می‌شود که ما در ایران از نظر قانون کم و کسری در مورد حفظ حقوق مالکیت فکری و معنوی نداریم ولی در نگاهی خوشبینانه، ظاهراً این قوانین تاکنون نتوانسته‌اند بر حذف کامل رفتار سهل‌انگارانه و یا بر انگیزه‌هایی که در ندیده گرفتن کپی‌رایت وجود دارد فایز آیند. شاید دلایل اصلی آن بی‌حاصل تصور کردن اقدام، سعه صدر تولیدکنندگان آثار و در مواردی عدم تمایل ورود صاحبان حقوق به هیاهو بوده است. در هر حال آسیب‌شناسی این ناکارآمدی به رغم وجود پشتوانه محکم قانونی نیاز به بررسی چند بعدی جداگانه و تحقیق در جامعه‌شناسی پژوهش دارد که موضوع این گفتار نیست ولی اینکه جامعه علمی خود باید پاسدار این حقوق باشند، موضوع اصلی است.

بی‌رعایتی‌های اخلاقی در زمینه استفاده غیر مجاز از محصولات فکری پدیدآورندگان آثار علمی، هنری و یا ادبی در طول تاریخ کم‌سابقه نبوده است. سعدی در باب اول گلستان (نقل به مضمون) در داستانکی زیبا از غریبی گیسو بافته سخن می‌گوید

¹ de Martonne

² Climate Research Unit: https://crudata.uea.ac.uk/cru/data/hrg/cru_ts_4.04/ge/

که به شهری اندر آمد و قصیده‌ای پیش ملک برد که من سروده‌ام که از بخت بد شعرش را به دیوان انوری یافتند! البته امروز به برکت وجود اینترنت و موتورهای جستجوی قوی چنین بی‌اخلاقی‌هایی زود آشکار می‌شود ولی این امتیاز برای آثار مکتوب قدیمی که در فضای مجازی منتشر نشده‌اند، وجود ندارد.

انگیزه این یادداشت مشاهده تعدادی از همین موارد است که یکی از آن‌ها را با هم مرور می‌کنیم. اطلس نقشه‌های مطالعاتی یک گزارش فنی سنگین را که نسخه‌ای از آن در فضای مجازی منتشر شده است ورق می‌زنم و از این که به این سهولت می‌توانم محصولات علمی یک مرکز پژوهش را در مقیاس دلخواه و با آرایشی زیبا مشاهده کنم و اطلاعات ارزشمندی کسب نمایم لذت می‌برم. یک نقشه پهنه‌بندی اقلیمی نظرم را جلب می‌کند. به جزئیات نقشه نگاه می‌کنم منحنی‌هایش خیلی برایم آشنا هستند حتی با من حرف می‌زنند. هر چند رنگ‌آمیزی نقشه تغییر کرده است، اشتباه نمی‌کنم. نقشه‌ایست که تهیه زیرساخت‌ها، گسترش مبانی و اصلاح الگوریتم پهنه‌بندی آن، در دهه‌ای که کامپیوتر تازه در معدود مراکز پژوهشی در دسترس بودند و بانک‌های اطلاعاتی اینقدر قوی و فراوان وجود نداشت، چندین ماه وقت من و همکارانم را پر کرده بود. نسخه‌هایی از این نقشه‌های چاپ شده در مقیاس یک میلیونیم هنوز بر دیوارهای کریدور گروه مهندسی آبیاری دانشکدگان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران همراه با شناسه پدیدآورندگان سال انتشار و ناشر آن نصب است. به راستی اینکه این نقشه پس از این همه زمان باز نشر شده و در معرض دید قرار گیرد جای خوشحالی و امتنان دارد، و نیز اینکه این باز نشر در چیه نقد و پیشنهاد را خواهد گشود و کمک به بازتولید صحیح‌تر آن خواهد کرد، جای تشکر بیشتر خواهد داشت. ولی اینکه تاریخ تولید نقشه زمستان ۱۳۹۹ نوشته شود، نام مؤلفین آن حذف گردد و شناسه جدیدی برای آن تعریف شود، بسیار مایوس‌کننده است. در هر حال به گفته حافظ شیرین سخن "از آن گناه که نفعی رسد به غیر چه باک". نگاه مثبت‌تر آنست که به مناسبتی که پیش آمده یادداشتی پژوهشی / مروری بر طبقه‌بندی اقلیمی دمارتن و چرایی گسترش و نقاط ضعف و قوت آن تهیه گردد و نقشه پهنه‌های اقلیمی گستره کره زمین با این روش ترسیم و بر آن افزوده شود تا در چیه نقد و گفتگوهای سازنده بر روی آن گشوده گردد. مقاله «بررسی تطبیقی نقشه‌های اقلیمی ایران در طبقه‌بندی دمارتن گسترش داده شده و کاربرست روش برای پهنه‌بندی اقلیم جهان» که با این نگاه تهیه شده در همین شماره نشر شده است.

سردبیر: علی خلیلی

استاد دانشگاه تهران

akhalili@ut.ac.ir

Editorial Topic

On the copyright of climate maps

Abstract

De Martonne's classification is a widely used and well-known method in climatology, which is fast and suitable for zoning regions in terms of aridity evaluation. In the 1990s, in order to increase the efficiency of the method, the author developed the temperature parameter of the above-mentioned classification and based on it he defined several sub-climates for each of the main climate classes, which was named "Extended de Martonne Classification". In the next step, the necessary data processing was done with the participation of the colleagues of the University of Tehran, whose names are included in the map documents, and the first map of Iran's climatic divisions was compiled and published by the proposed method. In the present note while expressing happiness with the recent re-publishing of this map by a research institute, it is regretted that this was done without mentioning the source and by removing the names of the authors and the identification details of its documents. The date of creation of the map is also wrongly mentioned as 2021 and induces a new work which is not acceptable. At the same time, this republishing became a motivation to prepare a note about this classification and related findings about Iran. Also, in the continuation of the work, the map of world climatic divisions based on CRU¹ data was compiled and presented. The above-mentioned article entitled "**A Comparative study on climate maps of Iran in extended de Martonne classification and application of the method for world climate zoning**" is presented in this issue with the hope that it will attract the attention of climate researchers to criticize and complete the shortcomings of the method.

Keywords: Copyright, Climate Maps, Extended de Martonne Classification, Climate of Iran, world climate

Ali Khalili
Chief Editor
Prof. Emeritus; Univ. of Tehran
akhalili@ut.ac.ir

¹ Climate Research Unit: https://crudata.uea.ac.uk/cru/data/hrg/cru_ts_4.04/ge/